

Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott**Tid:** Torsdagen den 2 september 2021 kl. 09:00-10.55**Plats:** Esplanaden/distans**Beslutande:** Charlotta Westerlund (S), ordförande
Solveig Granberg (C), 1:e vice ordförande
Andreas Sjögren (S) (distansdeltag.)
Mehrana Bassami (S) (distansdeltag.)
Elmer Eriksson (M) (tjg. ers) (distansdeltag.)
Ellen Ström (V) (distansdeltag.)
Carinne Sjöberg (L) (distansdeltag.)**Övriga deltagare:** Se sidan två**Utses att justera:****Sekreterare:** §§ 29-35
Olov Häggström**Ordförande:**
Charlotta Westerlund**Justerare:**
Solveig Granberg

BEVIS**Justerat protokoll har offentliggjorts genom anslag**

Organ: Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Sammanträdesdatum: 2021-09-02

Anslaget har satts upp: 2021-09-10

Anslaget tas ner: 2021-10-25

Förvaringsplats: kommunledningsstaben

Underskrift:
Olov Häggström

Övriga deltagare

Ej tjänstgörande ersättare

Ari Leinonen (S)

Alice Nikmanesh (MP)

Ulrik Berg (M)

Fredrik Rönn (C)

Tjänstemän

Annika Dalén, övergripande planering

Beslutsärenden

§ 29

Diariennr: KS-2021/00283

JUSK yttrande motion 5/2021: Inför avgiftsfria arbetskor i den kommunala hemtjänsten

Beslut

Jämställdhetsutskottet beslutar

att föreslå kommunfullmäktige avslå motionen

Reservation: Ellen Ström (V) till förmån för eget yrkande

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet yrkar i motion 5/2021:

- Att Umeå kommunfullmäktige uppdrar äldrenämnden och individ- och familjenämnden att, tillsammans med berörda fackförbund, formulera en plan för ett införande av avgiftsfria arbetskor i den kommunala hemtjänsten, samt
- Att Umeå kommunfullmäktige tillskjuter medel för att finansiera ett införande av avgiftsfria arbetskor i den kommunala hemtjänsten från kommunstyrelsens anslag för oförutsedda utgifter

Motionärerna menar att förslaget är en viktig fråga som har såväl ett arbetsmiljöperspektiv som ett ekonomiskt jämlikhetsperspektiv. Vidare framhåller motionärerna också att tillgången till adekvata arbetskor är en jämställdhetsfråga där anställda i mansdominerade verksamheter bereds arbetskor samtidigt som kvinnor i hemtjänsten får gå utan.

Individ- och familjenämnden samt äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen. Nämnderna baserar sina likalydande yttranden på gällande regelverk och föreskrifter från Socialstyrelsen, Arbetsmiljöverket samt Skatteverket, kring exempelvis

arbetsgivarnas skyldighet att tillhandahålla arbetsskor av skyddsskäl inom vissa verksamheter, samt de kostnader för såväl arbetsgivaren som medarbetarna som arbetsskor innebär.

Jämställdhetsutskottet delar motionärernas föresats att utjämna osakliga skillnader mellan mans- och kvinnodominerade verksamheter inom kommunen vad gäller förutsättningarna för att utföra sitt arbete. I en inspektionsinsats av Arbetsmiljöverket från 2014, inom ramen för det större projektet "Kvinnors arbetsmiljö", jämfördes arbetsmiljön inom den mansdominerade tekniska förvaltningen med den kvinnodominerade hemtjänsten i fler än 60 kommuner, en jämförelse som visar på systematiska skillnader. Bland annat pekar rapporten från inspektionen på att arbetsmiljöbrister relaterade till resurser och utrustning förekommer i högre grad i hemtjänsten, samt att arbetskläder är en självklarhet i de tekniska verksamheterna men inte alltid i hemtjänsten.

En av slutsatserna Arbetsmiljöverket drar är att *"De skillnader i arbetsmiljöförhållandena som vi har påvisat behöver återkommande ifrågasättas, eftersom de strukturer som finns är starka och befäster den gällande ordningen där mannen är normen. Det är en ordning som bidrar till att kvinnor har högre ohälsa än män och i större utsträckning lämnar arbetslivet i förtid."* (Projektrapport – Inspektioner av kvinno- och mansdominerad kommunal verksamhet, hemtjänst och teknisk förvaltning, sid 20).

Samtidigt framhåller Arbetsmiljöverket i samma rapport att *"I arbetsmiljölagstiftningen finns det fler regler som gäller verksamheter där män traditionellt dominerar än vad det finns för verksamheter som vanligen domineras av kvinnor."* (sid 20). Denna brist på reglering i traditionellt kvinnodominerade verksamheter förklaras bland annat med att *"Ett grundläggande problem är samhällets maktstruktur som innebär att kvinno- och manskodade verksamheter betraktas med olika logik. Kvinnokodat arbete ses som mindre professionellt och mindre värt och arbetsvillkor och arbetsmiljö tillåts vara sämre än i manskodade sektorer."* (En vitbok om kvinnors arbetsmiljö, sid 9).

Den ovan nämnda problematiken blir tydlig i de yttranden som individ- och familjenämnden samt äldrenämnden lämnat, där det framgår att det inte finns regelverk som stödjer möjligheten att tillhandahålla arbetsskor inom hemtjänsten utan att detta skulle innebära en kostnad för den enskilda medarbetaren. Med utgångspunkt i detta ser utskottet att det inom ramen för dagens regelverk inte finns förutsättningar för att genomföra förslaget i enlighet med motionen.

Beslutsunderlag

Motion 5/2021

Individ- och familjenämndens yttrande

Äldrenämndens yttrande

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Jämställdhetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Ellen Ström (V) yrkar på bifall till motionen.

Andreas Sjögren (S) och **Charlotta Westerlund (S)** yrkar på avslag till motionen, enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Propositionsordning som godkänns

Ordförandens ställer avslag mot bifall för motionen. Jämställdhetsutskottet beslutar att avslå motionen, enligt tjänsteskrivelsens förslag.

§ 30

Diariernr: KS-2021/00325

JUSK yttrande motion 6/2021: Pensionssamtal för nyanställda

Beslut

Jämställdhetsutskottet beslutar

att föreslå kommunfullmäktige bifalla motionen

Reservation: Elmer Eriksson (M) till förmån för eget yrkande

Ärendebeskrivning

Centerpartiet yrkar i motion 6/2021:

att alla nyanställda alltid ska erbjudas enskilda pensionssamtal,
samt

att erbjudandet även ges till de som redan idag är anställda i Umeå kommun.

Ett erbjudande om enskilda pensionssamtal till alla nyanställda, oavsett tid på anställning eller anställningsgrad, kan enligt motionären vara ett led i att stärka Umeå kommun som en attraktiv arbetsgivare.

Personalnämnden har yttrat sig och föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad. Nämnden menar i sitt att förvaltningen delar motionärens uppfattning att anställda bör vara insatta i sin egen pension och ha kunskap om vad en anställning i kommunal sektor kan innebära, men att behovet av pensionsinformation är väl tillgodosett med det utbud av tillgänglig information som redogörs för i yttrandet.

Ett av Sveriges jämställdhetspolitiska delmål är *ekonomisk jämställdhet*, med underrubriken *"Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut"*. Den genomsnittliga pensionen före skatt för dagens pensionärer var 2019

15 800 kronor per månad för kvinnor och 22 900 kronor per månad för män, enligt Pensionsmyndigheten, vilket innebär att kvinnors totala pension är 31 procent lägre än mäns.

Orsakerna bakom denna skillnad står att finna i strukturella könsskillnader på arbetsmarknaden som gör att kvinnor systematiskt missgynnas när pensionen baseras på hela livsinkomsten. Den könssegregerade arbetsmarknaden där många kvinnor återfinns i yrken med lägre löner, att kvinnor i mer än dubbelt så stor utsträckning som män arbetar deltid, att män enbart tar ut runt 40% av VAB-dagarna och 30% av föräldraledigheten, är några bidragande faktorer.

Ur detta perspektiv är pensioner en grundläggande jämställdhetsfråga och jämställdhetsutskottet ser därför positivt på att Umeå kommun erbjuder anställa pensionssamtal. Det är av stor vikt för förutsättningarna att ha makten att forma sitt eget liv och en ekonomisk självständighet livet ut att ha kännedom om hur exempelvis lönenivå, deltidsarbete och ansvar för familj påverkar den framtida pensionen och vad som kan göras på individnivå för en mer jämställd ekonomi och pension. Ett enskilt pensionssamtal kan ge individen råd om exempelvis återbetalningsskydd i tjänstepension beroende på om personen lever med någon med högre lön, på vilket sätt personen med högre inkomst i ett gift par kan föra över framtida premiepensionsrätt till den med lägre inkomst, eller för att kompensera den part som eventuellt arbetat deltid, eller tagit ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Jämställdhetsutskottet ser också att det är av vikt att ovan nämnda perspektiv finns med även i det idag tillgängliga informationsutbud som personalnämnden redogjort för i sitt yttrande.

Beslutsunderlag

Motion 6/2021

Personalnämndens yttrande

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg

Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Jämställdhetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Elmer Eriksson (M) yrkar att betrakta motionen som besvarad.

Andreas Sjögren (S), Solveig Granberg (C), Carinne Sjögren (L) och Charlotta Westerlund (S) yrkar på bifall till motionen, enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Propositionsordning som godkänns

Ordförandens ställer att betrakta motionen besvarad mot bifall för motionen. Jämställdhetsutskottet beslutar att bifalla motionen, enligt tjänsteskrivelsens förslag.

§ 31

Diarienum: KS-2021/00679

Yttrande SOU 2021:56 Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall**Beslut****Jämställdhetsutskottet beslutar****att godkänna förslag till yttrande för SOU 2021:56 Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall****Ärendebeskrivning**

Utredningens uppdrag har varit att se över reglerna om rättsliga föräldraskap till barn i internationella situationer. Uppdraget har huvudsakligen varit uppdelat på tre delfrågor. I uppdraget har ingått att:

- Ta ställning till hur den kvinna i en samkönad relation, som inte har fött det barn som frågan om föräldraskapet avser och som enligt utländsk lag eller en utländsk fastställelse anses vara barnets förälder, ska kunna anses vara barnets förälder även efter att ha flyttat till Sverige
- Att överväga att införa regler om utländska moderskap för en kvinna som inte har fött barnet och som inte heller är gift eller sambo med den som har fött barnet, genom att kvinnan som anses vara barnets mor omedelbart på grund av utländsk lag kan anses vara barnets mor även i Sverige, samt om det bör införas regler för att erkänna ett sådant utländskt moderskap när det har fastställts genom dom eller bekräftelse
- Att överväga att införa en lagreglering som gör det möjligt för en tilltänkt förälder att bli rättslig förälder till ett barn i Sverige som har tillkommit efter ett surrogatarrangemang i utlandet, när detta krävs med hänsyn till barnets rätt till privatliv och barnets bästa. Med begreppet tilltänkt förälder avses i det följande en person som har ingått ett surrogatarrangemang med en surrogatmoder och som i ett annat land betraktas som rättslig förälder till det barn som har tillkommit efter surrogatarrangemanget.
-

Jämställdhetsutskottets yttrande

Sammanfattning

Utredningen synliggör omotiverade skillnader vad gäller erkännande av föräldraskap för olikkönade och samkönade par. Avsaknaden av lagregler för samkönade par innebär att föräldrarna och barnet inte sällan måste genomgå en onödig och utdragen process för att uppnå samma familjerättsliga status som etablerats utomlands. Utredningen föreslår att bestämmelserna om föräldraskap i internationella situationer för den kvinna i en samkönad relation som inte själv har fött barnet ska utformas på motsvarande sätt som reglerna om faderskap i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor och lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden, och att dessa båda lagar samtidigt byter namn för att reflektera att de omfattar föräldraskap av båda kön.

Vad gäller surrogatarrangemang finns ingen samsyn internationellt i frågan om det bör vara tillåtet att bli förälder genom ett sådant eller inte. I svensk rätt finns det inga regler om surrogatarrangemang och det är inte tillåtet att genomföra surrogatmoderskap i svensk hälso- och sjukvård. Det finns inte heller några regler som gör det möjligt för en tilltänkt mor att rättsligt betraktas som barnets mor i Sverige, bortsett från vad som gäller vid adoption. Surrogatarrangemang förekommer dock i flera länder. En rimlig utgångspunkt är enligt utredningen att föräldrar och barn som flyttar till Sverige inte ska behöva förlora sin familjerättsliga status.

Utredningen gör en distinktion i enlighet med uppdraget – mellan de fall där den eller de tilltänkta föräldrarna (vilket i utredningen avser en person som har ingått ett surrogatarrangemang med en surrogatmoder och som i ett annat land betraktas som rättslig förälder till det barn som har tillkommit efter surrogatarrangemanget) har sin huvudsakliga anknytning till ett land utanför Sverige, samt de fall där de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige.

I det första fallet föreslår utredningen att det dels att det ska vara möjligt att erkänna en utländsk fastställelse av moderskap efter ett surrogatarrangemang, dels att ett utländskt moderskap som följer direkt av lag efter ett surrogatarrangemang ska kunna gälla här. De föreslagna reglerna om moderskap är i huvudsak avsedda att ge lagstöd åt att utländska moderskap för den kvinna som inte fött barnet och inte heller var gift eller sambo med den som fött barnet ska kunna erkännas eller gälla i Sverige i vissa särskilda situationer. Utredningen föreslår även att motsvarande regler ska gälla faderskap efter surrogatarrangemang, för den man som inte har genetisk koppling till barnet och som inte var gift eller sambo med den som fött barnet. På så vis kommer regleringen bli konsekvent och förutsebar.

I det andra fallet, där barn tillkommit efter ett surrogatarrangemang, när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige, gör utredningen en avvägning mellan å ena sidan behovet av att säkerställa barnets rättigheter och bästa genom att införas regler som gör det möjligt att tillerkänna en faktisk familjerelation mellan barnet och dess tilltänkta föräldrar familjerättslig status i Sverige, och å andra sidan inte uppmuntra till kringgåenden av svensk lagstiftning eller till surrogatarrangemang i utlandet. Utifrån detta föreslår utredningen undantag i adoptionsreglerna när det finns synnerliga skäl att bifalla adoptionsansökan för att bekräfta en faktisk familjerelation, samt att möjligheten till särskilt förordnad vårdnadshavare utökas, för att säkerställa barnets rättsliga skydd under adoptionsprocessen.

Synpunkter

Jämställdhetsutskottet ser mycket positivt på utredningens förslag att föräldraskap som fastställts utomlands ska registreras i Sverige för samkönade par på samma sätt som faderskap inom olikkönade relationer gör idag.

Vad gäller de delar av utredningen som behandlar familjebildning genom surrogatarrangemang är en grundläggande princip att adoption inte får ske mot betalning. Handel med barn ska under inga omständigheter få förekomma. Principen om att adoption inte får ske mot ersättning kommer också till uttryck i barnkonventionen (artikel 21), 1993 års Haagkonvention (artikel 4) och 2008 års Europarådskonvention (artikel 17). Enligt 7 kap. 2 § brottsbalken är det straffbart att vid annans adoption av ett barn utverka samtycke eller tillstånd till adoption, bl.a. genom att utlova eller ge otillbörlig ersättning.

Jämställdhetsutskottet är medvetna om att det är en komplex fråga ur såväl ett jämställdhetsperspektiv som ur ett barnperspektiv, och ser positivt på att utredningen har en tydlig ansats att lösa de rättsliga problem som uppstår för de barn som tillkommit genom surrogatarrangemang i utlandet, och anpassa juridiken till den verklighet som redan idag existerar.

Umeå kommuns jämställdhetsutskott vill lyfta vikten av att barnkonventionen följs och att Sveriges jämställdhetspolitik med fokus på makten att forma samhället och sitt eget liv tas i beaktning. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet mäns våld mot kvinnor ska upphöra lyfter särskilt att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Ett större utrymme för eventuella konsekvenser och risker för exploatering vad gäller kvinnors utsatthet i länder utanför Sverige hade varit önskvärt att se i utredningen som en del också av Sveriges ambition att driva en feministisk utrikespolitik.

Beslutsunderlag

SOU 2021:56 Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall

Beredningsansvariga

Linda Gustafsson

Annika Dalén

Beslutet ska skickas till

§ 32

Diariernr: KS-2021/00760

JUSK - byte tid oktobersammanträdet

Beslut

Jämställdhetsutskottet beslutar

att flytta utskottets sammanträde i oktober från 7 okt kl. 09.00-12.00 till
7 okt kl 13.00-16.00

Ärendebeskrivning

Ordförande har fått förhinder den ordinarie sammanträdestiden.

Beslutsunderlag

Beredningsansvariga

Olov Häggström

Beslutet ska skickas till

Informationsärenden

§ 33

Diariennr: KS-2019/00188

Ärenden i kommunfullmäktige 2021, andra kvartalet

Beslut

Jämställdhetsutskottet har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning

Genomgång av beslut fattade i kommunfullmäktige under andra kvartalet 2021 med fokus på förekomst/frånvaro av jämställdhetsanalys.

Uppföljningen görs av motioner samt kommunövergripande strategier, program och policys.

Beslutsunderlag

JUSK uppföljning KF 2021 – kvartal 1&2

Beredningsansvariga

Annika Dalén, utvecklingsstrateg

§ 34

Diarienum: KS-2021/00774

JUSK: Jämställdhetsmål i nämndernas verksamhetsuppföljning 2020 samt uppdragsplaner 2021

Beslut

Jämställdhetsutskottet har tagit del av informationen.

Ärendebeskrivning

Jämställdhetsutskottet har fått en genomgång av samtliga nämnders verksamhetsuppföljningar för 2020 samt uppdragsplaner för 2021 med fokus på formuleringar kring jämställdhet och jämställdhetsmål.

För varje nämnd finns citat från löptexten i nämndernas respektive dokument, där jämställdhetsrelaterade frågor nämns, samt de resultatmål med jämställdhetsperspektiv som nämnden har satt.

Beslutsunderlag

Sammanställning uppföljning nämnder 2021

Beredningsansvariga

Annika Dalén

§ 35

Diarienum: KS-2021/00768

JUSK information: Högnivåmöte mäns våld mot kvinnor

Beslut

Jämställdhetsutskottet har tagit del av informationen

Ärendebeskrivning

Jämställdhetsutskottet i Umeå kommun bjuder in till ett högnivåmöte den 14 september kring mäns våld mot kvinnor, med ett fokus på samverkan och samarbete, hur vi gemensamt kan arbeta för att Umeåregionen ska vara en plats där inga kvinnor utsätts för mäns våld mot kvinnor.

Preliminär agenda för mötet är: en presentation av deltagarna, där alla får lyfta en konkret insats som görs inom respektive organisation och de utvecklingsmöjligheter som kan finnas för denna insats i samverkan med andra närvarande aktörer. Därefter en diskussion kring möjlig samverkan och fortsatt gemensamt arbete.

Jämställdhetsutskottet ser detta möte som ett första tillfälle att samlas kring dessa frågor och ser gärna att detta blir årligen återkommande.

Inbjudan har gått ut till chefer och beslutsfattare i kranskommuner, polisen, regionen, länsstyrelsen, brottsoffermyndigheten samt vissa kommunala bolag.

En återkoppling från mötet kommer på jämställdhetsutskottets sammanträde i oktober.

Beredningsansvariga

Annika Dalén

Linda Gustafsson